

Občanský a společenskovední základ

PRÁVO

Cvičebnice **ŘEŠENÍ**

Ing. Jaroslav Zlámal, Ph.D.

Ing. Jana Bellová

Mgr. Jakub Haluza

Nakladatelství a vydavatelství

ComputerMedia[®]

Vzdělávání, které baví
www.computermedia.cz

Obsah

ÚVODNÍ SLOVO	4
SEZNAM TÉMAT CVIČEBNICE.....	4
JAK PRACOVAT SE CVIČEBNICÍ	5
NÁMĚTOVÁ ČÁST.....	5
PRÁVO A JEHO HISTORICKÝ VÝVOJ	8
PRÁVO – VZNIK A JEHO PRAMENY	8
PRÁVNÍ SYSTÉMY / DEFINICE PRÁVA.....	14
STRUČNÝ PŘEHLED HISTORICKÉHO VÝVOJE PRÁVA	17
PRÁVNÍ NORMY	26
PRÁVNÍ NORMY; JEJICH STRUKTURA, DRUHY A KLASIFIKACE	26
DRUHY PRÁVNÍCH Norem.....	29
PRÁVNÍ VZTAHY, SKUTEČNOSTI A ÚKONY	32
ÚSTAVNÍ PRÁVO.....	38
ÚSTAVNÍ PRÁVO / ÚSTAVA ČR.....	38
MOC ZÁKONODÁRNÁ, VÝKONNÁ A SOUDNÍ	40
OBČANSKÉ PRÁVO	48
OBČANSKÉ PRÁVO / SUBJEKTY OBČANSKÉHO PRÁVA.....	48
OBČANSKOPRÁVNÍ VZTAHY	52
SMLOUVY.....	58
ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU.....	58
DĚDICKÉ PRÁVO.....	59
FUNKCE NOTÁŘSTVÍ.....	60
RODINNÉ PRÁVO.....	61
RODINA / MANŽELSTVÍ / FORMY SŇATKU	61
VZTAHY MEZI RODIČI A DĚTMI / NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE.....	64
PRACOVNÍ PRÁVO.....	67
PRACOVNÍ PRÁVO – ZÁKLADNÍ POJMY / VZNIK PRACOVNÍHO POMĚRU.....	67
PŘEVEDENÍ NA JINOU PRÁCI / PŘESČASOVÁ PRÁCE, ZAMĚSTNÁVÁNÍ MLADISTVÝCH, ŽEN A ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH LIDÍ.....	70
MZDA / DOVOLENÁ / UKONČENÍ PRACOVNÍHO POMĚRU	71
OBCHODNÍ PRÁVO	73
OBCHODNÍ PRÁVO / PŘEDMĚT PODNIKÁNÍ / OBCHODNÍ REJSTŘÍK	73
TYPY SPOLEČNOSTÍ (ORGANIZACÍ)	76
ŽIVNOSTENSKÉ PRÁVO	77
ŽIVNOSTENSKÉ PRÁVO / PODMÍNKY PRO PODNIKÁNÍ FYZICKÝCH OSOB / DRUHY ŽIVNOSTÍ / ŽIVNOSTENSKÝ ÚŘAD A ŽIVNOSTENSKÝ REJSTŘÍK	77
TRESTNÍ PRÁVO	81
TRESTNÍ PRÁVO / DĚLENÍ TRESTNÍHO PRÁVA/ TRESTNÍ SANKCE	81
LIDSKÁ PRÁVA A SVOBODY	86
LIDSKÁ PRÁVA A SVOBODY / OCHRANA LIDSKÝCH PRÁV	86
DALŠÍ NÁMĚTY K UČIVU KAPITOL	89

Úvodní slovo

Cvičebnice **Občanský a společenskovední základ – Právo** navazuje na nosnou učebnici. Jejím posláním je formou cvičení, úkolů a úvah zopakovat témata, se kterými jste se při studiu práva seznámili. Smyslem bylo sestavit jednotlivé úkoly cvičebnice tak, aby nejen pokrývaly opakování znalostí, ale také nutily zamyslet se nad ukázkou či popisovanou situací. V řadě případů lze zadání úkolů využít v návaznou diskusi.

Přejeme hodně zdaru při upevňování nabytých znalostí z oblasti práva.

Autoři

Seznam témat cvičebnice

1. Právo a jeho historický vývoj

- Právo – vznik a jeho prameny • Právní systémy / Definice práva •
- Stručný přehled historického vývoje práva

2. Právní normy

- Právní normy; jejich struktura, druhy a klasifikace • Druhy právních norem •
- Právní vztahy, skutečnosti a úkony

3. Ústavní právo

- Ústavní právo / Ústava ČR • Moc zákonodárna, výkonná a soudní

4. Občanské právo

- Občanské právo / Subjekty občanského práva • Občanskoprávní vztahy • Smlouvy •
- Odpovědnost za škodu • Dědické právo • Funkce notářství

5. Rodinné právo

- Rodina / Manželství / Formy sňatku • Vztahy mezi rodiči a dětmi / Náhradní rodinná péče

6. Pracovní právo

- Pracovní právo – základní pojmy / Vznik pracovního poměru • Převod na jinou práci / Přesčasová práce, Zaměstnávání mladistvých, žen a zdravotně postižených lidí •
- Mzda / Dovolena / Ukončení pracovního poměru

7. Obchodní právo

- Obchodní právo / Předmět podnikání / Obchodní rejstřík • Typy společností (organizací)

8. Živnostenské právo

- Živnostenské právo / Podmínky pro podnikání fyzických osob/ Druhy živností / Živnostenský úřad a živnostenský rejstřík

9. Trestní právo

- Trestní právo / Dělení trestního práva/ Trestní sankce

10. Lidská práva a svobody

- Lidská práva a svobody / Ochrana lidských práv

Opakovací část

Sestavili: Ing. Jaroslav Zlámal, Ph.D.; Ing. Jana Bellová; Mgr. Jakub Haluza (str. 7–88)

Námětová část

Sestavili: Ing. Jaroslav Zlámal, Ph.D.; Ing. Jana Bellová; Mgr. Jakub Haluza (str. 89–126)

Jak pracovat se cvičebnicí

Cvičebnice – část ZADÁNÍ je koncipována tak, aby bylo možné vypracovat úkol přímo do ní. Úvodem je učivo kapitoly výstižně a stručně shrnuto. Některá cvičení jsou uvedena přímo stručným a výstižným dotazem, další jsou doplněna vstupním ukázkovým textem, schématem či obrázkem. Doprovodné materiály je vhodné nejprve pozorně pročíst a následně zodpovědět položené otázky. Doporučujeme odpovídat přímo do cvičebnice, nejen že si pomocí zápisu upevníte své znalosti, ale doplněná cvičebnice může být také vhodnou pomůckou při opakování látky před závěrečnou klasifikací či k maturitní zkoušce.

Typy cvičení

Ve cvičebnici naleznete několik typů cvičení. Pro přehlednost je zadání každého uvedeno příslušným piktogramem; naleznete jej vždy v pravém horním rohu zadání úkolu.

Uzavřené otázky s výběrem z předepsaných variant odpovědí

Typ úkolu, kdy zaškrtnutím budete vybírat vhodnou variantu (či více variant) z několika možných odpovědí, které zadání taktéž obsahuje.

Otevřené otázky

Typ úkolu, kdy budete na dotaz(y) odpovídat vlastními slovy.

Zadání vhodné pro diskusi

Řada témat (a k nim přiřazených úkolů) je rovněž vhodná ke společné diskusi. Ta může probíhat jak mezi spolužáky navzájem, tak i pod vedením vyučujícího.

Vyhledání informací

U některých otázek je vhodné dohledat informace. Využít můžete vám dostupné zdroje (encyklopedie, knihy, internet).

Námětová část

Cvičebnice – část ŘEŠENÍ je určena vyučujícímu. Kromě **opakovací části** (která obsahuje zadání úkolů doplněné o správné odpovědi) obsahuje i **námětovou část**, ve které vyučující nalezne řadu doplňkových statí, námětů a tipů pro výuku předmětu.

OPAKOVACÍ ČÁST

PRÁVNÍ NORMY

Opakovací část

Příklady a cvičení zahrnují opakování učiva kapitol:

- vymezení právní normy; klasifikace právních norem
- struktura právní normy
- druhy právních norem
- právní vztahy, skutečnosti, úkony, základní pojmy s nimi spojené
- podstata demokratického a právního státu

Motto:

„Rozumné srdce získává poznání, ucho moudrých je vyhledává.“

z knihy Přísloví, král Šalomoun, kap. 18, verš 15

Motto:

„Reformy přicházejí vždy zdola. Nikdo, kdo má v kanceláři kožené křeslo, nechce změnu.“

Artur Bloch, Murphyho zákony

Právní normy; jejich struktura, druhy a klasifikace

I. Stručné úvodní shrnutí učiva

Právní systém ČR je součástí systému evropsko-kontinentálního práva, je tedy založen na existenci písemných právních norem veřejně přístupných každému občanu státu.

Co je právní norma? Mohli bychom ji definovat jako předpis a pravidla chování, která jsou vyžadována, předepisována, oceňována, připouštěna (jsou přijatelná a oprávněná) a která určují i způsoby chování, jež se zakazují, nepřipouštějí a sankcionují.

Právní normy stanovuje **mocenská autorita státu**, která také sankcionuje porušování těchto norem chování. Jejich zachování a dodržování je tedy zajišťováno institucionálním donucováním kompetentními a k tomu určenými orgány státní moci.

Právních norem je celá řada druhů, členíme je podle různých hledisek. Mezi nejvýznamnější hlediska patří postavení konkrétní právní normy v celém systému právních norem v ČR. Tato pozice se nazývá **právní síla**, přičemž soubor různých právních norem tvoří **pyramidu právní síly**. **Nesmí existovat rozpor mezi právními normami nižší a vyšší právní síly**, pokud ano, platí norma vyšší právní síly a norma nižší musí být buď zrušena, nebo upravena. ČR také podepsala řadu mezinárodních smluv, které musí dodržovat. Tyto smlouvy jsou nejvyšší právní normou stojící nad všemi domácími normami.

V systému normativního práva je s jejich existencí spjata řada pojmů, které právní normy používají, řeší, upravují či sankcionují:

- **Platnost právní normy** znamená, že právní předpis byl vytvořen předepsaným způsobem, byl schválen a vyhlášen ve Sbírce zákonů. Není-li v normě přímo určeno, od kdy platí, dnem platnosti je obvykle den, kdy právní norma vyjde ve Sbírce zákonů.
- **Účinnost právní normy** znamená, od kdy máme povinnost se normou řídit. Ve většině případů dochází k tomu, že účinnosti nabývá právní předpis později než platnosti. Platnost právní normy je zároveň podmínkou její účinnosti.
- **Působnost** označuje toho, koho se daná norma týká. Může se jednat o osoby, území, časové rozpětí či věcné vymezení.

Právní norma musí obsahovat nezbytné části, **musí mít předepsanou strukturu**. Každá právní norma by měla obsahovat **tři povinné části**:

1. **Hypotézu** (*Jestliže*)
2. **Dispozici** (*Pak*)
3. **Sankci** (*Jinak*)

Po tomto stručném shrnutí problematiky následuje zadání úkolů a příkladů k procvičení; opakování znalostí probraného učiva z této kapitoly.

II. Zadání úkolů / opakování učiva

1.

Právní normy. Přečtěte si následující tři ukázky a odpovězte na dotazy.

a) Rozhodněte se, kterou z nich byste zařadili do současných právních norem ČR?

Doplňující otázky:

b) Do jakého právního systému byste zařadili ukázku č. 1?

c) Vzpoměli byste si, v jaké právní normě byste našli znění z ukázky č. 2?

Z PRÁVNÍCH NOREM...

TEXT

Ukázka č. 1

Zloději a zlodějce utněte ruce jejich v odplatu za to, co provedli, a jako varovný příklad od Boha! A Bůh je mocný, moudrý.

Ukázka č. 2

Jestliže se někdo dopustil loupeže a bude dopaden, tento člověk bude usmrčen.

Ukázka č. 3

Kdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

A) Mezi právní normy ČR patří: (zatrhněte správnou odpověď)

Ukázka č. 1

Ukázka č. 2

Ukázka č. 3

B) Ukázka č. 1 patří do: (napište právní systém) islámského (muslimského) práva

C) Znění textu z ukázky č. 2 bychom našli v: (napište název právní normy) Chammurabiho zákoníku

Poznámka pro vyučujícího: Ukázky textů jsou převzaty z následujících právních norem:

Ukázka č. 1: citace z *koránu*, CXII. Prostřený stůl, súra 5, verš 42/38. Prorok Mohamed žil v letech cca 570- 632 n. l.

Ukázka č. 2: pochází ze zákoníku krále Chammurabiho (cca 1800 před n.l.).

Ukázka č. 3: je citací § 173 – Loupež, z *trestního zákoníku ČR* (tedy zákona č. 40/2009 Sb., ve znění zákona č. 306/2009 Sb.).

Je třeba zdůraznit, že v českém právní systému není zakotven trest smrti. Vylučuje to i *Listina základních práv a svobod*, která je součástí současné *Ústavy ČR*.

2.

Právní normy. Jak byste definovali pojem „právní norma“?

- A) Právní normu můžeme definovat jako předpis, pravidla chování všeobecně a dobrovolně přijímanými všemi příslušníky společnosti.
- B) Právní normu můžeme definovat jako předpis, pravidla chování, jejichž dodržování je vynucováno mocenskou autoritou státu.
- C) Právní normu můžeme definovat jako předpis, pravidla chování, všeobecně a dobrovolně přijímanými všemi příslušníky společnosti, institucemi i samotným státem.

3.

Právní normy. Které části by měla právní norma obsahovat?

- A) Hypotézu, dispozici, sankci.
- B) Hypotézu, zákazy, sankci.
- C) Hypotézu, dispozici, výroky.

DALŠÍ NÁMĚTY K UČIVU KAPITOL

Rozšiřující část

PRÁVO A JEHO HISTORICKÝ VÝVOJ

Rozšiřující témata a náměty k diskusi

Právo – vznik a jeho prameny

Problematika zvyků, právních obyčejů a zákonů je nastíněna v kapitole **Právo – vznik a jeho prameny** (učebnice str. 8 a 9) a věnuje se jí i naše cvičebnice. V případě potřeby můžete použít dva následující náměty pro diskusi. ▼

A

Zvyky, právní obyčeje a zákony I.

JAK JE TOMU U NÁS A V JINÝCH ZEMÍCH...

TEXT

Češi návštěvy uctívají podáním krajíčku chleba a špetkou soli. V Japonsku jsou nevhodnější jsou květiny či ovoce. V čínské kultuře je důležitá číselná symbolika, nevhodnější je tak přinést osm kusů určitého ovoce nebo květin (osmička symbolizuje štěstí). Zabaleny dar hostitel nerozbaluje, aby případným zklamáním nezahanbil svého hosta.

V Japonsku se zdraví poklonou. Nižší postavený se klaní vždy hlouběji než výše postavený.

V Indii je host pro hostitele posvátný a je mu vyhrazeno nejčestnější místo u stolu, kde je mladšími členy domácnosti ovíván a hýčkán.

„Češi návštěvy uctívají podáním krajíčku chleba a špetkou soli“. S tímto zvykem se můžeme setkat většinou při významných státních návštěvách. Je to **národní zvyk**, stejně tak jako všechny ostatní uváděné způsoby chování z úryvku. Úryvek ukazuje rozmanitost zvyků v různých částech světa. Je zřejmé, že tyto způsoby uvítání návštěvy nejsou nijak sankčně postižitelné, a jestliže je nebudeme realizovat, nic se nestane. Ostatně není tak úplně jisté v současné době, kdy, při jaké příležitosti a při jaké návštěvě budou tyto zvyky předvedeny, máme za to, že se od nich, alespoň v České republice, pomalu ustupuje.

Tento zvyk se udržoval a snad ještě stále praktikuje u významných státních návštěv významných osobností, především státníků, ale je občas připomenut i například při návštěvě prezidenta ČR při návštěvě našich měst a obcí, významných příležitostí nebo historických okamžiků. Je pravděpodobně všem zřejmé, že jako občané tento zvyk doma neuplatňujeme, asi bychom návštěvníky vlastní rodiny překvapili, kdybychom jim nabídli krajíček chleba a špetku soli. Své hosty vítáme dnes spíše kávou, čajem, minerálkou, pivem či jinou formou alkoholu, bábovkou, chlebičky, cukrovím apod. Je to známkou často toho, že nerealizujeme své národní, krajové, regionální či místní zvyky, zapomínáme na ně, často často ani při významných dnech jako jsou Vánoce či Velikonoce, omezujeme zvyky na velmi redukovanou formu vybraných zvyků ve srovnání s našimi předky.

Znalost místních zvyků je základním předpokladem při návštěvách cizích zemí, s těmito zvyky bychom se měli seznámit ještě předtím, než danou zemi navštívíme. Jinak se nám totiž může stát, že svou neznalostí daných zvyků, obyčejů a tradic hostitele můžeme urazit, v lepším případě zarmoutit. Zvyky v jednotlivých zemích mohou být ve srovnání s našimi domácími zvyky často protichůdné. Jestliže v Číně hostitel zabaleny dar nerozbaluje, aby případným zklamáním nezahanbil svého hosta, v České republice je naopak dárku od návštěvníka posuzováno spíše jako nezdvořilost, nezáměr.

Další příklady:

- Podobně to máte s dalšími zvyklostmi – například **podaná vizitka**. U nás je běžné, že ji od svého komunikačního partnera přijmete, poděkujete za ni a strčíte do kapsy u saka, nikterak ji nestudujete. Naopak v Japonsku je zvykem, že přijatá vizitka je předmětem vaší okamžité pozornosti a prostudování (ve spojení s tamními typickými zdvořilostními prvky, úklonou apod.). ▶
- Nebo si třeba vezměte **přijímanou symboliku barev** – u nás je „smuteční“ barvou černá. Pokud byste ale přišli na smuteční obřad v již několikrát zmiňovaném Japonsku v oděvu černé barvy, určitě byste si „uřízli“ pořádnou společenskou ostudu, neboť podle tamních zvyklostí je smuteční barvou barva bílá.
- **Návštěva mešity** – při vstupu do ní je povinnost se zout, ženy navíc musejí mít vlasy a krk skryté pod šátkem apod.

Znalosti zvyků v různých zemích jsou důležité především pro diplomaty, obchodní a vojenské přídělnice, ale i turisty, kteří danou zemi navštíví a přijdou do kontaktu s místními obyvateli. **Daná ukázka je tedy stručným souborem zvyků.**

FORMALITY SVATEBNÍHO OBŘADU

TEXT

Svědkové se musí podepsat, v opačném případě je sňatek neplatný. Podmínkou je plnoletost a platný občanský průkaz. Výběr svědků bere málokdo na lehkou váhu, pro mnohé z přátel ženicha i nevěsty to bývá velkou ctí. Rozhodně by to měla být osoba blízká, často se svědky stávají i sourozenci. Jejich úloha bývá při každé svatbě jiná, každopádně však nekončí podpisem. Už v období před sňatkem to jsou oni, kdo pomáhají s organizací rozlučkových večírků, ale jejich nepostradatelnost se ukáže zejména v den D. Svědkyně nevěsty, nejčastěji dlouholetá přítelkyně, je od rána k dispozici nevěstě, pomáhá při oblékání, zná scénář dne a dohlíží na něj. Má na starosti nouzový kosmetický kufřík, který kromě líčidel obsahuje kapesníky, punčochy, lak na vlasy a podobné nezbytnosti. Má jej stále po ruce, zachovává si jasnou hlavu a neztrácí přehled o situaci. Díky tomu je posléze i vítanou informátorkou nevěsty o událostech, kterých si ona sama neměla v množství společenských povinností čas všimnout. Svědek ženicha se musí postarat o to, aby ženich nezaspal a nepokoušel se pak svou úpravu stihnout za patnáct minut. V hlavě má seznam, na co nezapomenout, například na prstýnky, a uvědomuje si, že i ženich je v tento den mírně „mimo“. Snaží se být pomocnou rukou. Chybí-li na svatbě družba či svatební organizátor, pak je to on, kdo společně s matkou nevěsty hlídá hladký průběh dne. Nezřídka také pronáší připitek. Každá nevěsta by měla v den obřadu mít: něco starého a něco nového, něco půjčeného, něco modrého a stříbrnou minci do střevíčku levého. Stará věc jí připomíná, že nechává svůj dosavadní život za sebou, nebo se také říká, že stará věc (třeba rodinná památka) má pokračovat v tradici, nová symbolizuje nový začátek, přináší optimismus a radost vnášenou do nového života. Štěstí jí přinese něco půjčeného od blízké osoby, která ji bude doprovázet na svatbu. Půjčená věc může být například šperk, nebo obyčejný kapesníček. Modrá představuje nevěstinu čistotu a mince blahobyt. Modrý bývá většinou podvazek a jeho modrá barva je znakem věrnosti. Často se také říká, že by nevěsta měla mít ještě něco darovaného.

Úryvky popisují **svatební zvyky v ČR**. Jedná se tedy o zvyky, obyčeje a tradice (vesměs místní), které v plném rozsahu většinou ani nejsou realizovány (zvláště ve městech). Jsou typické pro některé regiony (zejména pak venkov), kde bývá svatba velkou společenskou událostí, které se účastní rodinní příslušníci, známí či sousedé. V ČR jsou však svatby většinou civilní záležitostí, kdy se nový právní stav dvou lidí potvrzuje jen před obecním úřadem. Může být i čistě náboženskou záležitostí (např. svatba v kostele, synagoze) nebo i v kombinaci obou forem potvrzení sňatku. V ČR je téměř pravidlem, že čím větší město, tím více má svatba civilnější ráz, na zvyky a tradice se zapomíná, ostatně to někdy ani není v současných podmínkách možné. Pravděpodobně velmi málo se v našich velkoměstech realizují zvyky, které jsou však často uskutečňovány na vesnicích, zvláště těch, které jsou dodržováním tradic známé a proslavené (například Slovácko).

V následujícím výčtu uvádíme některé zvyky, které pravděpodobně již dnes ve větších městech při svatbách ani nevidíte:

- **Únos nevěsty** – tradice oblíbená zejména u mladých přátel ženicha a nevěsty. V průběhu oslavy unesou nevěstu do některé z okolních hospůdek, kde zapíjejí štěstí novomanželů. Ženich by měl svou novomanželku najít co nejdříve, protože celou útratu platí on.
- **Chomout** – po obřadu dostane ženich na krk chomout, jako symbol svázání manželstvím.
- **Zkouška ženicha** – dříve byla na prahu domova nevěsty nachystána na ženicha tato zkouška. Před dveřmi byl špalek se sekerou a na prahu stála láhev vína. Popadl-li ženich sekeru, byla to známka pracovitosti, sáhnul-li po láhvi, znamenalo to, že budoucí manžel bude víc po hospodách než doma.

Na druhé straně i na zcela civilních svatbách ve městech můžete vidět některé svatební zvyky jako:

- **Zasypávání rýží** – při odchodu z obřadní síně zasypávají svatebčané nevěstu a ženicha rýží – přivolávají tak bohatství a plodnost. ▲
- **Střepy** – při příchodu na svatební hostinu rozbije personál talíř, nevěsta s ženichem pak musí střepy zamést. Podle toho, jak se k úkolu postaví, je jasné, jak jim bude klapat společná domácnost.
- **Polévka z jednoho talíře** – nevěsta s ženichem jsou svázáni bílým ubrusem a navzájem se krmí jednou lžící. Obdobou je **společné krájení svatebního dortu** jedním nožem.
- **První tanec novomanželů** – první tanec by měl být věnován pouze nevěstě a ženichovi (svatební hosté kolem nich zpravidla utvoří kruh).

Všechny uvedené ukázky jsou tedy **výčtem zvyků, obyčejů či tradic**, které **nemají charakter právního obyčeje**.

Rozšiřující část

ÚSTAVNÍ PRÁVO

Rozšiřující témata a náměty k diskusi

Moc zákonodárná

Tato kapitola (učebnice str. 30 až 33) se věnuje zejména úloze a činnosti obou komor Parlamentu ČR (Poslanecké sněmovně a Senátu). Zmiňuje především fungování obou komor parlamentu, jejich kompetence, výkon mandátu poslanců a senátorů.

V případě, že vám vyjde v rámci této kapitoly čas, můžete si připravit a zařadit do výuky následující cvičení. *Podstatou se jedná se o vedení komunikace a schopnost čelit opozičnímu názoru, což předpokládá jednak chuť žáků/studentů se do cvičení tohoto charakteru zapojit a to, že se nebudou stydět před ostatními prezentovat svůj názor. Je tedy na vyučujícím, aby odhalil schopnosti třídy se takového cvičení účastnit.* ▼

A

Interpelace – aneb „Zahrajte si na poslance“

(cvičení)

„PANE POSLANČE, VYSVĚTLETE MI...“

TEXT

Poslanci mají právo tzv. **interpelace**. To znamená, že mohou vznášet dotazy, žádat vládní představitele o vysvětlení určité záležitosti, a to jak v průběhu zasedání Parlamentu, tak i běžnou písemnou žádostí v průběhu svého mandátu. Tato možnost patří k základním rysům kontroly vládní moci Parlamentem.

Zadání cvičení:

Toto cvičení lze realizovat ve formě hry, kdy část studentů se vžije do pozice „poslanců“, část do role „ministrů“.

- Vyučující rozdělí žáky do skupin. **Jedna skupina** bude představovat „**vládní poslance**“, tedy ty, kteří jsou zodpovědní za chod svých „ministerstev“, jsou členy „vlády“ a spoluvytvářejí podmínky pro zajištění chodu a fungování celého „státu“. **Druhá skupina** bude představovat „**opoziční politiky**“, kteří budou počínání vládních politiků stále sledovat a podrobovat případné kritice, vznášet dotazy – **interpelovat**.
- Žáci by si měli rozdělit role, zejména „vládní poslanci“ (rozdělení působnosti v rezortech, ministerstvech). Měli by se zamyslet nad aktuální situací, ať již celospolečenskou či regionální. Jednotlivé skupiny („vláda“ i „opozice“) by tedy měla o sobě vědět jmenovitě, kdo jaký post zastává („členové vlády“ by tedy měli i vědět, že jejich spolužák XY zastává třeba post „poslance - stínového ministra daného resortu“, apod.). *(Ponecháme zcela na invenci učitele i žáků.)*
- Členové „opozice“ by měli formulovat nějaký problém, který by položili některému „představiteli vlády“. Předpokládáme, že se mohou zeptat např. „ministra školství“ na možnosti týkající se výuky či financování školství, „ministryně zdravotnictví“ na něco, co se týká např. sociální pomoci, nebo „ministra vnitra“ na zajištění bezpečnosti, „ministraně zemědělství“ na problematiku ochrany přírody apod.
Úkolem žáků tedy je **formulace určitého problému, který vás tíží či zaujal**. Je možné také **formulovat nějaké doporučení, návrh nebo způsob řešení, které by bylo považováno za prospěšné pro společnost, celou veřejnost nebo jen váš region, lokalitu či obec**.
- „Vládní představitel“ by měli na tuto interpelaci reagovat a odpovídat.

Naučte se stručně, jasně, srozumitelně, racionálně a věcně formulovat problémy a jejich řešení. **Vžijte se tudíž i do situace, že někdy v budoucnu budete v pozici ministra (nebo i člověka zodpovědného za svoji činnost) a budete na podobné interpelace (dotazy) odpovídat stejně tak stručně, srozumitelně a věcně (bez emocí a především bez zloby) i z druhé strany.**

Doplňující informace: Cvičení tohoto charakteru má hlubší i obecnější význam, nejenom tedy pro tento předmět. Člověk by se měl naučit pokládat vhodné dotazy a měl by se také naučit své postoje obhajovat. Vhodnými předměty pro vedení diskusí je například i psychologie, marketing apod.

Rozšiřující část

OBČANSKÉ PRÁVO

Rozšiřující témata a náměty k diskusi

Tématika občanského práva je velmi rozsáhlá. Zároveň je však velmi důležitá, každý člověk by měl být obeznámen alespoň se základními skutečnostmi a právními dopady občanského práva.

Ochrana osobnosti

Ochrana osobnosti patří k základním právům člověka v právním státě. Poznatky z této oblasti mohou rozšířit následující příklady a cvičení. ▼

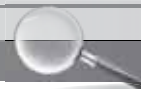
A

Ochrana osobnosti

„TOTO JSOU JIŽ MOJE VÝSOSTNÉ VODY..!“

TEXT

V právním a demokratickém státě je velmi důležitou složkou práv člověka ochrana osobnosti. Ta není chráněna pouze občanským zákoníkem ČR, ale již samotnou *Listinou základních práv a svobod*. Právo na ochranu osobnosti patří k základním právům každého člověka.

Zákon říká, že „*fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevu osobní povahy*“ (§ 11). Na toto znění navazuje hned následující ustanovení paragrafu 12, ve kterém se v odstavci 1 hovoří že „*písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se fyzické povahy smějí být pořízeny nebo použity jen s jejím svolením*“.

1. Jak si představujete ochranu svého jména?

Právo na ochranu jména osoby se nevztahuje pouze na „jméno a příjmení“ uvedené v občanském průkazu či jiných úředních dokumentech. Týká se tedy i jména uměleckého, pseudonymu, případně i přezdívky, pokud je tato přezdívka známá, byť jen určité části veřejnosti. Herci či jiné osobnosti (politikové, další umělci, mediálně známé osobnosti vystupující v televizi, komentátoři, novináři a jinak veřejně činní občané) mohou být často identifikovatelní i pod svými dalšími označeními, ať již se jedná o jméno umělecké, o pseudonym, či o přezdívka. Zákon tak zaručuje právo na „komplexní“ ochranu jména.

Tato ochrana jména se často porušuje. Je to časté především v médiích, přičemž někdy se tak děje zcela vědomě.

Jsou to hlavně **paparazzi**, kteří často na tomto porušování práv občanů založili své působení. V tom případě se tak děje v plném souboru porušení osobnostních práv, protože **bulvární tisk** většinou otiskne nejen jméno (někdy stačí použít i jen „přezdívku“), ale většinou i fotografii. Ta bývá prakticky vždy pořízena ilegálně, nejen bez souhlasu, ale především i bez vědomí fotografované osoby, a to pokud možno v kompromitující situaci.

Bulvární tisk poměrně dobře prosperuje i v ČR. Vzpomeňte si na některé známé případy porušení osobnostních práv z domácího prostředí, vesměs z oblasti politiky.

Někdy však především umělci či politici **sami zavdávají podněty k akcím paparazzi**, neboť **tato „reklama“, která udržuje povědomí o existenci těchto osob, může být pro ně prospěšná**, zviditelňuje tyto osobnosti, udržuje jejich jméno v paměti lidí. Proto často ani nedochází k negativní reakci takto fotografovaných či v bulvárním tisku uváděných lidí, i přesto, že informace nejsou zcela nebo vůbec pravdivé.

Je totiž třeba posuzovat, co jaké míry může být nepravdivá informace nebo bez souhlasu použitá fotografie poškodit dotyčnou osobu, někdy je to spíše ku prospěchu dané osobnosti. Samozřejmě však často dochází i ke zcela neetickým excesům, jsou publikovány informace či záběry, které se přiči dobrým mravům, které mohou vyvolat negativní postoje veřejnosti, pak je obvyklé, že se takto napadená osobnost brání a žádá satisfakci. Jistě si i vy (v diskusi) vzpomenete na některé případy z médií v ČR. ▼

Informace pro vyučujícího: Téma je vhodné i pro diskusi.

Pokračování námětu na následující straně. ►

OBCHODNÍ PRÁVO

Rozšiřující témata a náměty k diskusi

Rozšiřující část

Problematicke obchodního práva se věnuje nosná učebnice na str. 67–79 . Obchodní právo postihuje rozsáhlou oblast subjektů vyvíjejících ekonomickou činnost. Dotýká se ovšem mnoha dalších oblastí a prolíná se s mnoha dalšími právními oblastmi (např. s živnostenským, ale i občanským či trestním právem).

Klamavá reklama

Společnost produkující určitý výrobek či službu nepochybně musela investovat hodně snahy a financí, aby její produkt dosáhl požadované kvality a aby se uchytil na trhu (tedy aby si jej zákazníci oblíbili, kupovali jej a vraceli se k němu). Proto je velmi nepříjemné, pokud se jiná společnost „sveze“ na úspěchu cizí firmy a klamavou reklamou se snaží „popostrčit“ svůj produkt do povědomí zákazníka. ▼

A Klamavá reklama na obecném příkladu

Klamavou reklamou rozumí obchodní zákoník šíření údajů o vlastním nebo cizím podniku (podnicích), jeho výrobcích či službách, složení či kvalitě výrobků, které může:

a) **vyvolat klamnou představu** (pozitivní u mého podniku a negativní u cizího/cizích podniku/ů, i když se nemusí nutně jednat o šíření nepravdivých údajů, avšak za určité situace, podmínek a souvislostí, je takový šířený údaj schopen uvést někoho v omyl); ▼

Příklad – klamavá reklama z pohledu sportovní události:

Jedná se o příklad, kdy ve sportovní soutěži proti sobě v běhu na 100 m nastoupili dva závodníci. První ze státu A (mladý, štíhlý atlet), druhý závodník ze státu B (obézní, nesportovní typ). Je zřejmé, že závodník B nevyhrál. Avšak noviny státu B vystoupení svého závodníka, který skončil v běhu s výrazným propadem, komentovaly těmito slovy: **„Vynikajícího úspěchu dosáhl náš závodník v mezinárodním utkání v běhu na 100 metrů, kde dosáhl skvělého druhého místa, zatímco představitel státu A byl až předposlední“**. Tento způsob informace, jak vidíte, není nepravdivý, je však schopen uvést čtenáře či posluchače v omyl, neboť formulací (zamlčením, že závodníci byli pouze dva) a nadšenou rétorikou je schopen vyvolat u čtenáře či posluchače klamnou představu.

b) **zjednat tomuto podniku** (vlastnímu či vybranému podniku) v **hospodářské soutěži** prospěch na úkor jiných soutěžitelů či spotřebitelů, např. :

- **záměrné zamlčování některých údajů** ▼

Příklad – uvádění neúplných údajů u nabídek cestovních kanceláří:

V minulosti se u nabídek cestovních kanceláří často uváděla jen cena zájezdu, avšak **celková cena byla vyšší například o letištní poplatky, vstupní poplatky, poplatky za pobyt či parkování auta, které nebyly součástí ceny zájezdu**. To samozřejmě vyvolávalo představu o nižší ceně zájezdu či dovolené. Cestovní kanceláři však známy byly a **klienti je museli platit jako doplňky**.

Tato praxe je dnes právně ošetřena, **cestovní kanceláře jsou povinny uvádět plnou cenu včetně různých příplatků**.

- **uvádění nepřesných údajů nebo zápisy na výrobky příliš malým, nečitelným písmem, reklamy, které bombastickým způsobem vyzdvihují určité zboží, aniž by například uvedly, že k ceně je nutno ještě připočítat příslušné DPH či smluvní pokutu v případě odstoupení od kupní smlouvy, apod.** ▶

To vše jsou případy realizované v praxi, které však obchodní zákoník zakazuje.

„Hrome, vždyť já to nepřečtu ani pod lupou!“